List 45.

NOVICE

Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 6. novembra 1872.

Obseg: Kdaj je bolje sadna drevesa presajati, v jeseni ali spomladi? in kako jim jamo kopati? — Gospodarske skušnje. — Kako stojímo z živinskimi kugami? — Pravila hranilnice. (Dal.) — Osnova političnega programa za državnopravno stranko v Avstriji. — Goror prof. Greuterja v 6. seji avstrijske delegacije v Peštu. — Poročilo o XXVII. skupščini Matičinega odbora 31. okt. 1872. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kdaj je bolje sadna drevesa presajati, v jeseni ali spomladi? in kako jim jamo kopati?

Prišel je čas, ko so drevesca zaspala in ne čutijo več, kaj se ž njimi godí.

Čas je tedaj zdaj spregovoriti o presajanji dreves.

Skušnja nas učí, da je jesensko presajanje najbolje zato, ker se korenine in prst vležejo; kedar sneg pade na presajeno drevo, stlači zemljo skupaj, da ne leží na rahlem na koreninah. Ako se pa spomladi presadé, se prvo leto komaj oživijo, in je le malo perja na njih, izrastkov pa čisto nič ne naredí. Jesensko drevo pa požene skor take izrastke, kakor takošno drevo, ki ni bilo presajeno, zato, ker se čez zimo korenine vležejo in jih zemlja potlači; spomladanska drevesa pa zato ne poženejo, ker prst na koreninah preveč na rahlem leží in zato se jih tudi veliko posuší. vsaj morajo s prevelikim trudom hrane si iskati. Tega smo popolnoma prepričani (ker imamo z drevesci zmirom opraviti), da se jesenskih nič ne posuší, spomladanskih pa veliko. Zdaj smo še le zvedeli, zakaj toliko gospodarjev toži, da se jim drevesca sušijo. Verjemite nam: zato, ker se spomladi presajajo, ko je že sok za kožo, potem pa vsahne.

Večkrat sem sicer že o kopanji jam v „Novicah“ pisal kaj, vendar dobra stvar ni nikoli zadosti priporočana, zatoraj naj še enkrat od jam nekaj omenim.

Drevesca tudi v pusti zemlji dobro zrastejo, ako se jim dobro postelje. Jama mora biti široka; čem širja je, tem bolje je za drevo, in pognojiti se mora z lesenim gnojem, a ne pri koreninah, ampak na dno jame, na gnoj pa prst, in na prst še le drevesce; korenine pa se ne smejo privihati, ampak morajo lepo proste ležati.

Velikrat se tudi sliši, da veter drevje okrog meče in podere. Temu krivo pa je to, da pri presajanji so se drevescu vse korenine na eno stran obrnile. Pri presajanji drevesec se mora doli na tla poklekniti, z eno roko se morajo potem korenine uravnati, z drugo pa prst na-njo pokladati, močnejše koreninice se morajo obrniti na tisto stran, na kteri huji veter vleče.

Tako vsejanih ne bo veter podiral.

Pri nas zdaj že vse presajamo.

Obilno število drevesec imam na prodaj; kdor jih kaj želí kupiti, naj s pismom dá vedeti, da mu jih pošljem po železnici ali pa po pošti. Jabelka, hruške, češnje, češplje, breskve po 40 soldov čez seženj (klaftro) visoke, druge pa vse po 30 soldov.

Na Kokrici na Gorenskem. Andrej Net.

Gospodarske skušnje.

* *Dober kup prijetno vino se za dom* napravi tako-le: Vzemi 1 funt (libro) civeb in 1 funt krhljev frišnih jabelk, oboje deni v čeden lonec, v kterega si vlil 10 bokalov vode. 8 dni daj to stati tako, da zrak zraven more. Čez 8 dni precedi to zmes in vlij jo v steklenice (flaške). Čez en teden potem imaš prijetno vinsko pijačo.

Tako piše „Weinbau-Kalender“ barona Babo-ta za leto 1873., ki slovi za izvrstnega vinorejca, ki ne bi dal kaj tacega tiskati, ako ne bi bilo resnično.

* *Žganje* (*brinjovec*, *slivovec*), *če po olji* (*fuzel*) *diší*, se po novejših skušnjah popravi z zdrobljeno hrastovo skorjo. Poprej se je rabilo oglje za to; al kdor je skusil oglje, ne bode ga rabil več, ampak v prah zdrobljeno hrastovo skorjo — 2 funta in pol se je vzame na vedro žganja.

Babo „Weinbau-Kalender“.

Kako stojí s živinskimi kugami?

Gobčnice in parkeljnice je po nekterih krajih še zmirom dosti, po druzih pojenjuje; nikjer pa ni huda; povsod se ozdravi živina samo po sebi ali po priprostih zdravilih, ki so jih „Novice“ nasvetovale. Da so v okolici Tržaški zaprli nektere vasí celó z vojaki, da bi se bolezen ne raznesla, bilo je celó nepotrebno, kajti te bolezni, ki večidel plane z zraka na živino doli, ne obvaruje nobena straža.

Vse druga pa je s turško govejo kugo. To, to je treba zapirati ostro, da dalje ne seže, in veliko ostrejše, kakor se danes v „Novicah“ bere v dopisu iz Dolenskega.

Dozdaj moremo na Kranjskem, Štajarskem in menda tudi na Primorskem veseli biti, da ta grozovita kuga ni še predrla na Hrvaško in da po takem nam ni še za hrbtom. Deželna vlada iz Zagreba namreč naznanja c. kr. deželni vladi z dopisom od 30. oktobra, da te kuge ni še nikjer na Hrvaškem, v Slavoniji pa v Josipovcu in Ritfalu od 12. do 19. okt. ni nobena živina več zbolela, v Breznici in Klokčevcu pa je zbolelo 20 goved na novo, tudi v Kutjevu 50. V teh 5 vaséh je do 19. oktobra od 1041 goved zbolelo 423, izmed kterih jih je poginilo 216, 7 so jih pobili,

129 jih je ozdravelo, 71 še bolnih ostalo. — Iz vsega tega se vidi, da čez omenjenih 5 vasí, dobro zaprtih, kuga ni segla in da po takem se upati sme, da jo z ostro zaprtijo bodo vžugali.

Kar pa se tiče kóz med ovcami v Istri, so po dopisu deželne vlade Tržaške od 29. oktobra še zmirom v Skalnici okraja Voloskega, in poslednji čas so se prikazale tudi v Erjavcah.

Národno-gospodarske stvari.

Pravila hranilnice.*)

(Dalje.)

Velikost hranilničnih vložeb.

§. 10. Prejema se vsaka vložba, toda ne pod 25 krajc. avst. vel., pravica do obresti pa še le tedaj nastaja, kedar je ta vložba dosegla 1 gold. avstr. veljave.

Vesoljni znesek, ki se smé doseči s tem, da ena in ista stranka sčasoma vlaga denar na obresti, se določuje od odbora. Pri tem si pa hranilnica pridržuje pravico, odvračati vložbe, po kterih bi se narastle tirjatve ktere stranke čez ta najviši znesek.

Kako se plačujejo obresti.

Visokost obresti, ktere se plačujejo od vložeb, se ustanovi od odbora po denarnem in časnem razmerji. Ako bi kaka prenaredba v merilu obresti kratila pravice strank, se mora ta prenaredba vsaj en mesec prej ko moč dobí, očitno naznaniti s tem pristavkom, da je vpoložnikom na izvoljo dano svoje vložbe pred dobo, v kteri ta prenaredba moč dobí, nazaj vzeti v primernem obroku, ki se določi.

V vsake hranilnične bukvice ali vložni list naj se zapiše na prvi strani (pôli) percent (odstotek), po kterem se plačujejo obresti od vložbe.

Paragraf 1480 obč. drž. zakonika zastran zastaranja zastalih obresti v treh letih ne veljá za obresti hranilničnih vložeb. Če bi pa nepotegnjene obresti dosegle znesek, ki je enak vesoljnemu znesku od stranke vloženega denarja, ter se dotični vdeležnik pri hranilnici ni oglasil, tedaj ima hranilnica pravico, ustaviti obresti, ki bi se imele dajati od tirjatve.

§. 12. Dajanje obresti je pa sicer omejeno po sledečih pogojih:

1. Od tega, kar se v teku enega celega meseca vloží, se dajejo obresti še le od prvega dne prihodnjega meseca in pri izplačevanji vloženega kapitala se ne plačujejo obresti od njega do dne, ko je vložbo nazaj dobil, ampak vsakokrat le do konca preteklega meseca.

2. (Hranilnica daje obresti od prvega delavnika po tistem, ko se je denar vložil bil, in daje obresti pri izplačevanji do tistega delavnika, ki je bil pred dnevom izplačevanja. Mesec se šteje po trideset dni.)

3. Od tistih zneskov, ki so po doplačevanih vložbah ali po prištetih obrestih (ali po pripisanem upravnem dobičku §. 6.) narastle po polletnem računskem sklepu predpisanem po §. 13., se dajejo obresti samo od števila goldinarjev, prebitek v novih krajcarjih pa ostane brez obresti. Pri obrestnem računjenji se ne gleda na drobce v novih krajcarjih.

§. 13. Konec junija in konec decembra vsacega leta se izrajtujejo in predpisujejo obresti za vsacega vdeležnika.

Plačljive, pa ne potegnjene obresti se od 1. julija, oziroma od 1. januarija prištevajo h kapitalu kot nove vložbe ter se denejo zopet na obresti.

§. 14. Vsakemu vložniku je prosto dano, svoj vložen kapital do zneska od .... gold. brez odpovedi nazaj tirjati. Zneski, ki so veči od .... gold., se morajo za izplačevanje odpovedati. Odpovedni obroki se vsakokratnemu denarnemu in časnemu razmerju primerno določujejo od odbora, in ta določba, če bi se po njej kratile kake pravice vložnikov, moč dobí še le en mesec po tem, ko je bila razglašena.

Hranilnica si pa pridržuje, odpovedane zneske dogovorno z vdeležniki, še predno določeni odpovedni obrok preteče, izplačevati ali na enkrat ves znesek ali sčasoma v delnih zneskih.

Kedar preteče odpovedni obrok, prestane obrestno dajanje po pravilih od odpovedanega kapitala.

Vložniku je prosto dano, odpoved preklicati. Ako se zgodí ta preklic še pred zapadno dôbo, se dajajo obresti po pravilih brez prenehljeja; ako se pa preklic pozneje zgodí, se ima potem znesek, ki je bil izplačljiv, za novo vložbo in se od njega zopet obresti dajo po določbah §. 11.

§. 15. Tudi zavod ima pravico, obstoječe vložbe odpovedovati, in sicer med tistim časom, ki veljá za vdeležnike (§. 14) (s tem razločkom, da, če hranilnica odpové, mora tudi že za vložbo do zneska od .... gold. veljati odpovedni obrok .....). Zavod ima pravico, odpovedati vložbe (ali) s tem, da se odpoved izroči založniku (ali po časniku, ki je določen za oznanila hranilnice (po nabitku v prostoru hranilnice, s tem, da samo naznani število pôle in vloženega zneska) in zoper to pot in ta način odpovedovanja ni nobenega ugovora.

Vsaka na ta način odpovedana vložba ne nese več obresti ter se ima za položeni denar (depositum) obravnavati.

(Dal. prih.)

*) Ta pravila so le izgled, kake naj občine (srenje), ki si hočejo za-se osnovati hranilnico (šparkaso), jih naredé, da jih bode brez zavleke c. kr. vlada potrdila. Vsled ukaza c. kr. ministerstva notranjih zadev od 17. junija 1872. leta je ta izgledna pravila dala v slovenskem in nemškem jeziku natisniti. Vred.

Politične stvari.

Osnova političnega programa za državnopravno stranko v Avstriji.*)

Kako misli državnopravna stranka v Avstriji uravnati državnopravne, národne in šolske zadeve?

Da se te zadeve konečno uravnajo, držati se hoče ta stranka prvega in glavnega tega načela: „Naj se popolnoma pravica priznava na vse straní“, zlasti v državnopravnem, dinastičnem, narodnem in šolskem obziru. Povdarja toraj:

a) V državnopravnem obziru.

1. Avstrijska monarhija ali država se ne sme nikakor ne raztrgati in deliti, ampak naj ostane cela, pod presvitlo najvišo vladarsko rodovino, na podlagi pragmatične sankcije od leta 1713.

2. Posamezne dežele in kronovine avstrijske monarhije naj ostanejo samostalne, ter naj se jim pustijo njih zgodovinske pravice.

3. V tem dvojnem obziru morejo se dalje razvijati in napredovati, napravi naj se deželna in državna ustava na krščanski podlagi.

Da se pa ta namen doseže, treba je držati se sledečih načel:

a) Deželne pravice se ne smejo drugače preme-

*) To osnovo je izdala konferencija na Dunaji, pri kteri so bili 8. in 9. septembra 1872. leta pričujoči možje mnogih kronovin. Mi smo jo dobili koj tudi v slovenski prestavi, vendar nismo hoteli prvi biti z razglasom. Vred.

njati, kakor po deželnih zborih, s potrjenjem presvitlega cesarja.

b) Delati in dajati postave v zadevah, ki se kot skupne priznajo, ima pravico poseben zbor poslancev iz posameznih dežel.

c) V vseh drugih zadevah delajo deželni zbori postave.

Ako se gledé takih zadev kaže še potreba, da se posamezne dežele, vse ali vsaj nektere, združijo ter delajo vzajemno, smejo to deželni zbori obravnovati po posebnih svojih poslancih, vendar tako, da sleherna dežela ostane samostalna.

d) „Skupne" zadeve oskrbuje ministerstvo, čegar oblast pa vendar dalje ne sme segati. „Ne-skupne" zadeve oskrbuje deželna vlada, ki svoje mesto ima v svetovalstvu krone.

Ministerstvo je za oskrbovanje skupnih zadev odgovorno zboru deželnih poslancev, deželna vlada pa deželnemu zboru za oskrbovanje neskupnih zadev.

e) V kteri primeri posamezne dežele imajo stati do svitlega vladarja in kronovina do kronovine, to odloči deželna glavna postava, kakor se deželni zbori pogodijo s svitlo krono.

f) Naj se napravi pravičen volilen red, naj se volilna pravica razširi in toraj dá več volilcem, in sicer tako, da bode lahko volilcem, udeležiti se volitve.

Da se gori omenjena načela djansko zvršijo, so pripravni in potrebni sledeči pripomočki:

a) Naj se ta načela kar mogoče razširjajo med ljudstvom ter razlagajo in priporočajo po novinah in društvih.

b) Naj se pasivno upira zoper decembersko ustavo, to je, naj poslanci ne gredó ne v državni zbor ne v delegacije, ali ko bi tudi treba bilo, še v deželne zbore ne.

b) V narodnem obziru.

Povdarja in misli delati državnopravna stranka:

1. Za popolno djansko ravnopravnost vseh avstrijskih narodov, zlasti v šoli in uradu.

2. Da se narodne manjšine varujejo po posebni narodni postavi, ki se med tem napravi, ko se narodna sprava obravnava; pridene se potem ta postava deželni poglavitni postavi.

c) V šolskih zadevah.

Prizná in povdarja državnopravna stranka to-le:

1. Šolske postave narejajo, kar zadevajo politično stran, deželni zbori.

2. Ljudske šole naj spet bodo ali ostanejo verske; le tako bodo zadostile družini, cerkvi in državi.

3. Cerkvi (oziroma posameznim verskim društvom) se pusti pravica, nadzorovati in voditi šole.

4. Pri poduku in reji otrok ima tudi družina svoje pravice, v ktere se toraj državna šolska postavodaja ne sme vtikati. Otroke prisilovati v šolo, plačevati šolnino (šolsko večo, davek) v smislu, kakor želijo naši nasprotniki, nikakor ne gré.

5. Sedanja šolska postava se žalibog mnogo pregrešuje zoper vsa ta zdrava načela; treba je toraj delati, na vsaki postavni način, da se sedanja šolska postava prekliče, ter nova napravi po zgori omenjenih načelih. Na to delati, da se to doseže, spozná državnopravna stranka kot živo potrebo in toraj kot svojo sv. dolžnost.

d) Kako naj se državnopravna stranka trdnejše uredi in kako naj postopa?

Priporoča se v ta namen to-le:

1. Naj možjé, ki se bodo zbrali k posvetovanju, izvolijo tri odlične gospode, ali dopisovalce (Correspondenten); ti naj povabijo potem posamezne stranke k posebnemu posvetovanju v ta namen; oni naj tudi sporočajo in odgovarjajo na dotična vprašanja.

2. V posameznih deželah naj se izmed poslancev in zaupnih mož državnopravne stranke odločijo pooblaščenci (Mandatare), po teh posamezni dopisovalci lahko ostanejo v zvezi.

„Državnopravna" stranka si je dala začasno imé „državnopravna", ker je ravno to imé priprosto, lahko razumljivo in jedernato; razumi pa ona pod tem imenom vse po raznih deželah bivajoče male stranke (Fraktionen), prepustí pa ona posvetu (ali konferenciji) na voljo, da si odloči in dá skupno stalno imé.

Govor prof. Greuterja

v 6. seji avstrijske delegacije v Peštu.

Iz govora prof. Greuterja v seji dunajske delegacije dne 9. oktobra 1872. pri debati o podaljšanji vojaške službe na tri leta, naj svojim bralcem podamo sledeči posnetek.

Naj mi bo pripuščeno, gospôda moja — je rekel — o tej tako važni zadevi, ki zadeva obstanek države, tudi izreči mnenje svoje. Čutim se k temu ne le opravičenega, temveč z ozirom na svoje drugo politično prepričanje, celó zavezanega. — Mislim, da ljudski zastopnik, akoravno je vladi nasproten, nima poklica, v vsakem prašanji si že samo po sebi vlado in ljudstvo staviti v nasprotje.

Jaz si pričujoče vprašanje tako-le smatrujem: je li potrebno, da ljudstvo to žrtev prinese, kakor jo vlada zahteva, da jo prinese ne le v prid vladi, temveč tudi v lastni svoj prid? ali ne potrebuje samo vlada, ampak potrebujejo tudi avstrijska ljudstva za boj pripravne, močne armade?

Na to vprašanje moram si odgovor dati, in kakoršno bo moje prepričanje, tako moram glasovati, akoravno bi morebiti s tem podpiral vlado, za ktero sicer prav nič ne maram.

Na vprašanje: ali je ta žrtev potrebna, odgovarjajo si eni tako, drugi tako.

Eni trdijo: prid države zahteva varovati plačevalce davkov, varovati nam sila potrebnih delavnih močí, da se more bolj in bolj razvijati napredek v ljudskem gospodarstvu.

Eni pa trdijo: prid države zahteva v prvi vrsti, da skrbimo za obstanek države, ker po sedanjih razmerah veljá le eno, in to tisto pravo, ki se z ostrimi bajoneti in velicimi topovi izvršuje.

V sedanjih razmerah moram tedaj pripoznavati, da prid države leží v močni armadi, in ako strokovnjaki trdijo, da vse, kar zahtevajo, zahtevajo le v prid močni armadi, jim po svojem stališču ne morem nasprotovati.

Res je, takrat ko je bila razprava o „skrivnem zakladu" (dispozicionsfondu), oj takrat je oljka mirú cvela v vsacem kotu, takrat se je vse zibalo v zlatih nadah: gospodje so mislili, da bodo s 440.000 gld. svoja tanka ušesa na vse ključavnice pokladali, da slišijo vse nevarnosti, ki žugajo državi, in jih brž pri početku zasačijo, — da s temi 440.000 gold. je država rešena vsake nevarnosti. Jaz očitno rečem, da nisem za to glasoval, pa ta mirúpolni sprednji del uzora, se nam je reklo, zakriva zeló resni zadnji del. Tam se ne prikazujejo le upravniki skrivnega zaklada, tam se prikazujejo tudi resne podobe vojskovodjev, da, kakor se nam je reklo, morebiti že v kratkem, tisto krvavo delo zopet pričnejo, in „na slavo civilizacije" 19. stoletja v 13 letih že v četrtič spremenijo Evropo v grozovito mrtvaško polje.

Reklo se je, čemu toliko denarja za nerodovitne

stroške dandanes, ko moramo naše denarstvo varovati. Zdi se mi, da se pri tem prevdarjanji nekako priprosto dvalistično ravná: kedar gré za to, blagrovati novo sistemo, navadno se o napredku, o narodno-gospodarski povzdigi, o denarstveni koristi tako govorí, da človeku skoraj beseda, ki bi jo hotel nasproti ziniti, na ustih umrje. To se dela, se vé da, zato, da se milijoni izdajo za državne podpore zeló dvomljive vrednosti, dela se to dostikrat, da se marsikteri tihi prostorčeki pripravljajo, na kterih se „spominki" gojijo za patriotična dela marsikterega drazega prijatelja, — takrat je denar in se daje denar, da se sistema drží; kjer pa gré za naprave, ki se tičejo varnosti in obstanka države, takrat smo pa mahoma ubogi kot cerkvena miš.

Reklo se je na dalje, da se je v Berolinu vnovič mir utrdil, in da je tisti mož v Berolinu namesto „vbodeca v srce" dal Avstriji precartan poljubek mirú. Gospoda moja! dovolite mi, da tukaj ravno z ozirom na popotvanje v Berolin omenim žalosten spomin, ki mi je še ostal iz mojih dijaških let. Spominjam se tù iz Homera tožnega žalovanja častitljivega moža, starega Priama, ki stoji pred zmagovalcem Ahilom in britko toži: vsaj vendar trpim, česar ne trpí noben umrli, ko si na usta pritiskam roko, ki mi je sinove ubila". — Vsaj jaz kot domoljuben Avstrijan, nikakor tega ne morem imeti za utrjeni mir in ne za povzdigo domoljubnega navdušenja v Avstriji po tem, da se je naša država v tak položaj spravila. Nad vsem pa vsi vemo, da dogodbe so močneje, kakor volja tudi najbolj miroljubnih mož in najboljših vladarjev, posebno dandanes, ko po skušnjah vemo, da pravica ne veljá več, ako nima na strani vojaške močí, ki jo brani.

Konečno še ene misli ne smem zamolčati.

Res je, da nam je treba močne armade, ker le močna Avstrija najde pri drugih zaupanje, kakor je ministerstva predsednik rekel. Al, gospôda moja, dobro pomislite, v čem da moč armade obstaja?

Moč armade ne obstaja samo v topovih (kanonih), bajonetih in konjih. Bajonete nosijo možjé, in ti možjé imajo prepričanje v svojih srcih; to prepričanje mora v dnevih nevarnih vzrasti do navdušenja, da hočejo za domovino ne le umreti, temveč tudi znajo zmagati. Ako pa hočete, da ti sinovi (ker nimamo národne armade, kakor Francozi in drugi narodi) gredó z navdušenjem na bojišče — v smrt, — morate za to skrbeti, da se z očeti teh sinov že vendar enkrat mir storí!

Gospôda moja! znano je, da le absolutizem svojo moč iz slabosti posamesnih oséb jemlje, resnično svobodoljubna vlada pa svojo moč iz vsega ljudstva jemlje, resnično svobodoljubna vlada pa, ki moči kriviti, lomiti in zatirati hoče, sama sebi vir življenja zatika. Zato je treba tudi za druge reči skrbeti, ako hočemo, da armada ni le velika po številu, ampak tudi domoljubno pogumna.

Zmiraj se govorí o panslavizmu. Da, gospoda moja, kdor v tej zbornici še o strahu pred panslavizmom govorí, to s tem avstrijski politiki najostreje ubožno spričevalo daje, in zato nisem glasoval za skrivni zaklad, ker sem prepričan, da se ga največ v to potrosi, da bi se panslavizem zadržaval. Zakaj pa je to vladi najhuje spričevalo ubožnosti? Gospôda moja! Avstrija obstaja iz različnih narodov, a kdor ne zná tega, da so ti narodi zadovoljni in da se ne ozirajo čez meje države naše; — kdor se ne zná z Muravievom ali z Montgelas-om pri nas v Tirolih se skušati, tacega politike ne morem prave imenovati. Vsi vemo, kdo je pri nas v Tirolih nezadovoljnost zbudil, in vendar bi bilo tako lahko s tem, da se le to, kar pravica zahteva, privoli, zadovoljno ljudstvo storiti v onih hribih, kteri se ve da so dosti predrzni, kakor se navadno pravi, moleti deloma v nemško državo, deloma pa v državo novega prijatelja na Laškem.

Vsaj se mora vendar po resnem prevdarku pripoznati, da na svetu nista le dva materna jezika, ki človeško srce tako zeló očarujeta. Ni le nemški ne le magjarski jezik, ki svoje sinove skrivnostno-čarobno navdušuje, — še druge matere so, ki drugi jezik govorijo, ki tudi imajo nalogo svoje sinove za cesarsko armado izrejevati, in zato je treba v tem oziru notranjo politiko tako uravnati, da nihče ne bo hrepenel s svojim sočutjem čez mejo segati. — Ako se naravnemu pravu v verskem in političnem oziru pošteno zadosti, potem bomo vsled tega, da vsak svoje pravo braniti more, tudi skupno složno branili Avstrijo, tako, da se ne bomo konečno samo ne le bojevali, temveč da bomo tudi zmagali.

Kaj pa so nezadovoljni narodi, kedar nastopi ura nevarnosti, to nam bo gospod predsednik ministerstva žalibog iz lastne skušnje vedel povedati. Kaj so nezadovoljni narodi, kedar iz topa prvi strel zadoní, to vemo vsi Avstrijani in posebno mi Tirolci. Kaj nam pomaga, ako za napravo pušek velike svote privolimo, ako pa, kakor je polk Este 1848. leta v Tirolih storil, v vse kote puške razmečejo, namesti da bi se bojevali, ali pa če se z avstrijskimi puškami na Avstrijane strelja.

Kam to pelje, to ni več prazna teorija, to je že pri nas v Avstriji krvava resnica postala.

Pozneje je profesor Greuter levičarjem še sledeče odgovoril:

Odgovoriti imam še na to, kar sta dva gospoda predgovornika moji osebi ugovarjala. Gosp. dr. Rechbauer mi je očital, da v armadi priznavam edino podporo države. Kdor me je poslušal, bode mi priznal, da je ta ugovor popolnoma neopravičen. Jaz sem vse kaj druzega spoznal za podporo države. Pripoznal sem namreč, da armada bo le takrat za boj sposobna, ako se more v svojem srcu tudi za take naprave navdušiti, ktere dajejo vsem enako pravico. Gospôda moja! ako mislite, da mi svoje pripomoči v armadi iščemo, vam morem to očitanje koj tukaj vrniti. Takrat, ko ste ustavo vpeljali, ste bili zeló veseli, da je bilo kaj vojakov, da ste stavbo svoje svobode na Českem z obsedo, z vojno silo pred lastnim ljudstvom branili. Vi ste bili in ste še veseli, da je viši vojak, ki je svojo sabljo v česko zemljo zasadil, da bi narodu českemu bila znamenje svobode tiste, ktero vi narodom prinašate. — Mi se ne opiramo na vojaštvo, marveč vi ste tako svobodo vpeljali, da je ne morete vzdržati, ako se ne opirate na vojaško sabljo.

Ako se mi ugovarja, da bi ne bilo časov takih, ko res vse razpada in da se konečno najsvetejše reči z domoljubnim čutjem na ta edini steber prinašajo, ugovarjate s tem le možu, ki ni bil izmed nas, ki pa je resnično besedo rekel rekši: „v tvojem taboru je Avstrija!" Mož, ki je to govoril, bil je člen vaše stranke.

Tacega domoljuba, gospôda moja, pa ne poznam, da bi slavčekovega petja o naši svobodi od druge Sadove pričakoval; — tacega domoljuba nimam, da bi rešitve naše pravice iskal v poginu naše armade.

Ako se mi je konečno dosti jasno očitalo, da nisem vsevedna glava, kakor gosp. poslanec dr. Herbst, mu moram na to odgovoriti, da se drznem v rabi orožja in v vojskovanji prilastiti si take vednosti, kakoršnih je za blagor države treba, da o tem vestno morem glasovati. Ako je pa to očitanje opravičeno, ne zadeva mene, ampak moje volilce, ki takih glav, kakor je g. poslanec dr. Herbst, v Tirolih niso dobili, da bi jih bili volili.

Ako pa gosp. vojnemu ministru tudi v tem pra-

šanji vse zaupanje dajem, že zavolj tega ne zaslužim obrekovanja, ker ravno v onem času, ko liberalizem za rešitev države ni imel druzega, kakor prazne fraze, kar celó „Augsburgerica“ dne 20. julija 1866. leta potrjuje, ravno takrat je bil sedanji gospod vojni minister sredi našega ljudstva in je zmagonosen otel meje Tirolske. Takemu možu zaupati je gotovo le pravično, in ne sme se mi očitati, ako vojnemu ministru v tako čisto strokovnih zadevah več zaupam, kakor kakemu advokatu.

Znanstvene stvari.

Poročila o Matičinih zborih.

Poročilo o XXVII. skupščini Matičinega odbora

31. oktobra 1872.

Predsedoval je gosp. dr. E. H. Costa. Nazočih je bilo 20 odbornikov. Izmed ljubljanskih: dr. Jan. Bleiweis, dr. Vončina, L. Jeran, prof. Pleteršnik, prof. Iv. Vavrů, prof. Fr. Kandernal, Fr. Ks. Sovan, Iv. Vilhar, dr. Zupanec, prof. Žakelj, prof. Jož. Marn, dr. Poklukar, ravnatelj Andr. Praprotnik, dr. Strbenec, šolski nadzornik Iv. Šolar, prof. A. Lésar, Ivan Tomšič; izmed vnanjih sta se skupščine vdeležila: dr. Jož. Ulaga in Luka Svetec.

Predsednik gosp. dr. Costa prične skupščino ob četrt na 6. uro, pozdravi nazoče odbornike, naprosi g. Tomšiča, da naj piše danes zapisnik odborove seje, in vpraša, ako kdo želí, da se prebere zapisnik o XXVI. odborovi skupščini in o VIII. občnem zboru. Tega nihče ne želí, ker sta bila oba zapisnika že v „Novicah“ natisnjena. Na to bere dr. Costa iz pisma prof. dr. Kreka, da gosp. Krek prosi, naj se v sporočilo zadnje odborove seje pristavijo besede, da se je „po dr. Krekovem nasvetu“ sklenilo, pisateljem ne dajati nagrade za popravo lastnih spisov. (Tej želji se ustreže.) Potem se zapisnika potrdita in podpišeta.

Gosp. dr. Costa prosi gosp. odbornika Lésarja, naj bi on poročal o važnejših stvaréh, ki so se dogodile po zadnji odborovi skupščini.

Gosp. Lésar poroča blizo tako-le: „Po zadnji odborovi skupščini oglasilo se je 14 novih udov, ki želijo biti Matičarji. Med njimi je eden (gosp. Miha Zupan, kaplan v Leskovcu), ki želí biti ustanovnik in je koj plačal vso ustanovnino. Letniki želijo biti sledeči gospodje (beró se imena). Ker pri nobenem ni nikakoršnega zadržka, zato predlagam: Sl. odbor naj vse sprejme med Matičine ude. (Odbor pritrdi.) Po tem takem je poslednja številka glavne knjige danes **2558**.

Izmed starih udov izstopila sta dva, in sicer dr. F. Duhač, odvetnik, in dr. Lorber v Mariboru. Prejela je namreč Matica od omenjenih dveh gospodov 2. oktobra naslednje pismo:

„Ker sem zvedel izid volitev v Matičin odbor, dajem na znanje, da od sedaj iz Matice izstopim. Z osobitim spoštovanjem.

Maribor dné 1. oktobra 1872.

Dr. Duchatsch l/r. Dr. Lorber l/r.“

Isti dan se je tema gospodoma odpisalo naslednje: „Blagorodni g. dr. F. Duhač, odvetnik (dr. Lorber) v Mariboru! Na vest vzemši Vašo odpoved od 1. okt. t. l. Vam naznanjamo, da smo ustregši Vaši želji, izbrisali Vas iz slov. Matice od 1873. l. dalje; ob enem Vas pa prosimo, da blagovolite (dr. Duhač) poravnati zaostala svoja doneska za 1871. in 1872. leto, toraj 4 gold.; (dr. Lorber pa svoje doneske za 1868., 1869., 1870., 1871. in 1872. l. 10 gold.), ker ste prejeli društvene knjige za obé leti (za vseh 5 let).

Iz odbora Matice slov. v Ljubljani 2. okt. 1872.

Dr. E. H. Costa, predsednik. Ant. Lésar, odbornik.“

Vsem novim udom so se knjige razposlale izvzemši nekterih ljubljanskih, ker mi ali niso znani, ali pa tudi ne vem, kje stanujejo. — Vsi ti toraj, ki še niso prejeli knjig za leto 1872, naj blagovolijo ali sami priti ali pa koga poslati po-nje.

Med 179 udi, ki jih je g. dr. Vošnjak za nove oglasil pred XXVI. odborovo skupščino, je pet starih udov, izmed kterih so nekteri s svojimi doneski na dolgu za prejšnja leta. Vsi ti se toraj niso z nova vpisali, ampak ta donesek se jim je vpisal zadnje leto, za ktero so bili na dolgu; to se je tudi pismeno naznanilo gosp. dr. Vošnjaku.

Med volilnimi listi se je našel en volilec (Jak. Vilar v Pudobu pri Ložu), ki ni ud in tudi še ni bil naznanjen odboru; v začetku lista pa piše: „Pošiljam Vam 2 gold., da me vpišete v Matico ter volim tako-le: (sledé imena).“ Ker je bilo razglašeno, naj novi udje denarje pošiljajo gosp. dr. Razlagu, zato sem bil te misli, da je tudi ta list z doneskom vred poslan bil g. dr. Razlagu; toraj se je ta prigodek pismeno naznanil g. dr. Razlagu. Toda niti od g. dr. Vošnjaka niti od g. dr. Razlaga nam do danes ni došel odgovor.

Matica je prejela 13 knjižic ali spisov pod tem-le naslovom: Fra Det Kongelige Norske Universitet i Christiania (De la part de l' Université Royale de Norvège à Christiania) til d. Slavonischer Literatur-Verein zu Laibach.

Ved Universitet's Secretair.

Dobili smo od Moskovskega arheologičnega društva vabilo na tretjo razstavo starih spominkov, ki bode v Kievu 1874. l. in od Moskovske univerzitete zapisek knjig, ki jih hrani o slavjanskih zadevah.

Na to predlaga gosp. Lesar, naj Matica stopi v zvezo z univerziteto v Kristianiji, z moskovsko univerziteto in z moskovskim arheologičnim občestvom. (Odbor pritrdi.)

Gosp. Lésar poroča na dalje, da je dal ranjki g. dr. Lovro Toman Matici za njene ude napraviti diplomo. Pismo, s kterim je Matici daroval ploščo, na kteri je risana ta diploma, bilo je njegovo zadnje, vsaj slovensko, pisano v Rodaun-u 9. avgusta 1870. leta. — Darovalno pismo je avtografovano na čelu Matičnega „Letopisa“ za 1870. leto pridjano dr. Lovro Tomanovi podobi.

Na to je Matičin odbor te diplome pri Fr. Kökeju na Dunaji natisniti 500 odtiskov; račun za-nje je znašal 101 gold. 50 kr.

Ko je došla izgotovljena diploma, bilo je po časnikih naznanjeno, da je g. prvosednik diplomi nastavil nizko ceno po 50 krajc., in to zato, da se s skupilom plača račun za tisek in pisnino pisavcu. Pisnino je g. prvosednik postavil na 20 kr., in če treba, plača se tudi viša. Naglo so se oglašali Matičarji, ki so želeli prelepe diplome, in tako je bilo, kakor moje poročilo (glej poročilo o XXI. odborovi skupščini 31. maja 1871. leta v Letopisu za 1871. l. stran 22.) pripoveduje, do omenjenega dne prodanih diplom 300 odtiskov, častnim udom in društvom, s kterimi je Matica v zvezi, pa zastonj poslanih 20 odtiskov.

Bilo je toraj do tistega dne prodanih, kakor pravi omenjeno poročilo, prav toliko, da se je Köke-ju plačal račun s 101 gold. 50 kr., in pisnina pisavcem 48 gold. 50 kr., skupaj 150 gold.

Skupilo od istega dne dalje — pravi poročilo — teklo bode — odvzemši pisnino — v Matično blagajnico.

Prodajanje diplom je gosp. predsednik uredil tako, da je meni naročil pobirati po 50 kr. za vsak odtisek, plačevati pisnino, ostanek nabirati in ž njim pred vsem plačati račun Kökeju. Pisavci prvih 320 diplom so bili g. Filapič; ko on ni hotel več pisati jih, g. Kokalj, bivši

asistent pri realki, in ko se je ta naveličal, naprosil sem bil realnega učenca K. Göcka; ti trije so večidel spisali omenjeno število diplom in plačal sem jim 48 gold. 50 kr. pisnine.

Ker so se odslé diplome bolj posamne naročevale, in so vrh tega naročniki večidel želeli kmalu dobiti jih, nekteri so v Matični pisarnici še celó čakali izgotovljenja, in ker menda nikdo ne more zahtevati, da bi bil jaz za vsako posamno naročbo hodil iskat pisavca ter diplome po mestu prenašal sem ter tje, zato sem nekoliko poslednjih jez sam pisal.

Tako je bil sklenjen drugi račun, čegar čisti znesek je potekel v Matično blagajnico za preteklo društveno leto. Vsled tega računa bilo je za 49 gold. prodanih diplom 98, za ktere sem Matični blagajnici izročil 31 gold. 40 kr. (glej račun štev. 120 od 1. julija 1872. l.), za pisnino in vozne liste pa plačal 17 gold. 60 kr., skupaj 49 gold.

Na tretji račun, sklenjen danes, sem prodal 12 odtiskov, za ktere jaz hranim še škupljene novce, kolikor mi jih je došlo (štirje namreč so še na dolgu).

Iz tega poročila sl. odbor toraj razvidi: a) da je po prvem računu bilo prodanih 320, po drugem 98, po današnjem 12, skupaj 430. Moralo bi toraj diplome biti odtiskov 70, hranim jih pa le 61, toraj jih manjka 9, in kje so ti? Spridili ali pomazali so se pri pisanji.

Konec svojega sedemletnega poslovanja kot Matični tajnik toraj prosim: Naj slavni odbor dá na tanko prevdariti to sporočilo in pregledati zapiske v prodanih diplomah ter mi rešiti račun in poročilo".

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Plešcih na Hrvaškem 1. nov. (*Bolezen pri ljudeh in živini.*) Kakor po mnozih krajih ob Kranjsko-hrvaški meji, tako je tudi pri nas bolehalo blago večidel na gobcu (slinavka) in parkljih, a zdaj je že bolje. — Nastala je pa tudi bolezen pri ljudéh, zlasti pri otrocih. Otroci zeló mrjó; danes je zdrav, čez dva dni mrtev; v grlu dobijo oteklino in v ustih je vse spuhljeno, tako tudi v ustnicah, da je človeka groza gledati. Bog si ga vedi, kaj je vzrok tej bolezni? *) Ante Čop.

Trst 3. nov. — Vže je preteklo 3 mesece, kar je nam okoličanom jako priljudni domači živinski zdravnik umrl; težko pogrešamo zgubo njegovo, kajti pri ogromnem številu živine, zlasti krav, ktere ima okolica Tržaška, je imel ranjki vedno dosti opravila, in sicer toliko, da se je le redko doma dobil. Zdaj pa smo brez njega, toraj brez pomoči. Da bi se kakošen zunanji živinski zdravnik, kteri je zmožen jeziku in poslu, naselil v okolico Tržasko, gotovo obilo bi si tù novcev prislužil. — Goveja bolezen na parkljih in gobcu je bila v okolici že tako razširjena, da se je okoli več vasí vojaška obstaja potegnila; največ bolne živine je bilo v Skednu, Rocolju in pri sv. Magdaleni. Zdaj pa, kakor se čuje, je že bolezen popustila kraje ter se bo vojaška obstaja zopet nazaj vzela. Mestni magistrat je dal povelje, da vsak, kteri ima govejo živino, se mora za 6 tednov s klajo preskrbeti, da ima ob času obstaje živini kaj jesti dati. **) — Dež je tudi pri nas veliko škodo napravil; skoz celi mesec ni pretekel dan, da bi ne bilo deževalo in nektere dni tako hudo, kakor bi bilo s škafa lilo, odnesel je z bregovnih vinogradov mnogo zemlje. — Našim kranjskim fantom, zlasti kar jih v Rojanu v vojašnici biva, ne koristi tukajšnja voda, kajti iz Tirolov dobre vode vajeni jih v mehkem podnebji mnogo zbolí; ne preteče skoraj dan, da bi 3 ali 4 v bolnišnico ne šli; vendar je upati, da sčasoma se bodo že zraka in vode privadili. Mi jih spoštujemo vsi od kraja ter vsak pravi, da to so lepi ljudje; godba njih je jako zanimiva; na kratko rečeno, naš domači polk dela povsod Kranjcem čast.

Lonterščan.

*) Kakor bolezen pri živini, tako ta pri otrocih ima gotov vzrok v vremenskih nezgodah; tu in tam tako miasmatično nastala pa se potem širi tudi po nalezbi. Mrzlejša zima bode končala obojno bolezen. Vred.

**) Čemu vojaška straža, čemu ta magistratni ukaz, nam nikakor ni jasno. Vred.

Iz Gradca 3. nov. (*Izkaz dohodkov podpiralne zaloge za slovanske dijake graškega vseučilišča.*) Darovali so gospodje: dr. E. pl. Lehmann, c. k. nadsodnije svetnik 5 gold. k glavnici; prof. dr. Šubic 5 gold. kot donesek; Fr. Hubad, kand. modrosl. 1 gold.; L. Tomanović, pravnik 50 kr.; A. Danilov, pravnik 1 gold.; Simonič, modrosl. 1 gold.; Maier, pravnik 50 kr.; A. Turkuš, modrosl. 1 gold.; Fr. Stifter 50 kr.; Mohar, zdravn. 1 gold.; E. Šavnik, zdravn. 1 gold., Fr. Kocuvan, dokd. zdravn. 1 gold.; Anžur, modrosl. 50 kr. — Od prej je doneskov k glavnici 100 gold., doneskov pa 81 gold. 90 kr., toraj je sedaj glavnice 105 gold., doneskov pa 95 gold. 90 kr. — Oskrbovalni odbor se srčno zahvaljuje vsem dobrotnikom in prosi še dalje podpore, ker potreba je res velika.

V Gradcu 3. novembra 1872.

Prof. dr. Krek, predsednik.

Prof. dr. Biderman, blagajnik. Fr. Hubad, tajnik.

Iz Dolenskega na Hrvaški meji 1. nov. — Ne bojte se! noben živ Turk ne bo prišel več čez Gorjance. Ali pa tudi nesrečne turške živinske kuge ne bo čez Gorjance, tega nas pa sam Bog obvari! S stražo na Gorjancih je pa strašno huda. Eno noč je bil na straži možiček, kteri bi tekel pred vsakim pastirjem, da le hlače nosi, in ž njim je bilo enajstletno deče. Drugo noč je bil na straži tudi nedolžen sedemdesetletni starček z dvanajstletnim otrokom. Ali bi se ne dalo to poboljšati? In pa kaj so si ubogi Podgurci pregrešili, ali kako so si to čast prislužili, da bi mogli noč in dan na straži biti za celo deželo? In kaj bo taka straža na vrh Gorjancev? Ako prideta le dva Vlaha ali kdor koli si bodi, lahko se žene živine kolikor in kar hoče čez stražo. Kaj bi ne bilo mogoče, da bi to stražo vojaki prevzeli? *) Ko je zadnjič ta nesreča pri Belih Kranjcih bila, so vojaki še le prevzeli to stražo, ko so se stepli na Gorjancih. In taki tepež se tudi zdaj kaj lahko pripeti, ako stražica v hosto ne potegne. In ubogi Podgurci so že tako nesrečni letos! Poglejmo le Vinovas, ki je najbliži vrh Gorjancev. Celo Božje leto razsaja tu bolezen. Pred pustom so bile hude kozé, potem pa celo leto legar, da zdravniki že od novega leta hodijo v Vinovas. Na jesen je še vsa živina zbolela, da so reveži tako z delom zaostali, da Bog pomagaj. Zdaj pa nadležna straža na Gorjancih! Kaj ni to prehudo? — Te dni mi je z Gorjancev prinesla mala pastarica dva dobro velika šopka rdečih jagod, kterim Gorenci luskovci pravijo. — Tudi gade — prave pisane gade — še pobijamo.

*) Taka straža in pa nič, je res vse eno. Okrajna glavarstva morala bi nadzorovati župane o tem, kako se izvršuje straža; samo iz pisarnice ukaze dajati, ne zadostuje. Prva dolžnost pa čuvati na meji, da se ne pritepe kužna živina čez mejo, je dolžnost mejašev, kajti njim žuga nesreča najpred. Ako pa soseske ne zmorejo straže, kedar je meja dolga in veliko čuvajev potrebuje, ali če je dolgo časa straž treba, takrat se pokličejo vojaki na pomoč, in kakor smo slišali, je deželna vlada že vprašala dotična okrajna glavarstva: naj povedó, ali in kje je vojakov treba, kteri pa — če jih dežela ne dobí brezplačno — deželi prizadenejo velike stroške. — Gosp. dopisniku bode sl. dezelna vlada gotovo hvaležna za to poročilo, da izvé napake Vred.

Iz Postojne 4. listop. — Danes zjutraj se nam je pokazala prva zimska odeja na vrhuncih bližnje okolice po večdnevnemu dežju in nastalo je lepo vreme. — Zvečer ob $^3/_4$ na 7. čutili smo prav močan potres, ki je trajal eno sekundo. Jako se je zazibalo; ropotala je hišna oprava tu pa tam; marsikoga je strah prešinil, ker se tu potres malokdaj čuti. — Letina tukaj bila je le srednja, posebno pšenica je bila sentjava in se je le malo pridelalo: za poplačanje zaostalih cesarskih davkov bode tedaj spet stiska. Kmetič, ker ga tu tudi živinske bolezni, pri ovcah kozé, pri govedih pa bolezen v gobcu in na parkljih tarejo, bo zopet v velicih nadlogah, ker si z blagom ne more nič prislužiti. Bog nas obvari vsaj strašne turške kuge!

Iz Polhovega Gradca 3. nov. — Naši šoli je visokočastiti gospod Aleksander Auersperg, c. k. deželni predsednik, podelil en glasovir. Za lepi dar izrekam mu v imenu svojem in v imenu krajnega šolskega sveta srčno zahvalo s pristavkom: naj bi se več tacih šolskih dobrotnikov našlo! Franjo Papler, učitelj.

Dobrova 3. nov. (*Dokladek k redkim prikaznim.*) Čitali smo v zadnjem listu „Novic“ nekoliko o redkih prikaznih, kterim vzrok je letošnja nenavadna gorka jesen. Tudi mi smo imeli priliko opazovati kaj enacega. Pri sv. Katarini v hribih smo videli cveteče in tudi nekaj zrelih rdečih jagod (Fragaria vesca), ki po navadi od aprila do junija cvetó. Ravno tam smo našli cvetličico, ki se jej „pomladanski svedrec“ ali „zaspanček“ (gentiana verna) pravi: ona navadno meseca maja in aprila cvete, po planinskem predgorji nekoliko pozneje. Še bolj čudno pa je to, da so jabelka meseca septembra in oktobra cvetela, sosebno ondi, kodar je bila toča pobila in drevje očesala, in že sad naredila lešnikom ali celó malim orehom po velikosti podoben. Pač redke prikazni konec meseca oktobra!

Anton Ozimek, učitelj.

Iz Ljubljane. — Deželni zbor se je začel včeraj 5. dne t. m. Po veliki sv. maši v stolni cerkvi zbrali so se ob 11. uri poslanci v zbornici; nekoliko stolov na obeh straneh bilo je še praznih. C. kr. deželni predsednik grof A. Auersperg je zboru predstavil novega deželnega glavarja viteza dr. Kalteneggerja, ki je v nemškem in slovenskem jeziku imel nastopni govor, ki se je končal s trikratnim klicem „hoch“! na eni strani, „slava“ na drugi strani Njegovemu Veličanstvu cesarju. C. kr. deželni predsednik je naznanil zboru potem 3 vladne predloge, deželni glavar pa mnogo predlog deželnega odbora in nekoliko peticij zboru došlih; dr. Razlag je zboru naznanil 2 predloga: eden zadeva razdelitev nekoliko kosov sekvestracije rešenega gozda Jelovice na Gorenskem, drugi prošnjo, ki naj jo deželni zbor predloži cesarju za pomiloščenje 59 Bohinjcev, ki so obsojeni zarad hudodelstva vstaje v težko ječo do 2 leti. Konečno sta bila v tej seji voljena gospoda dr. Poklukar in dr. vitez Savinšek za redovalca zborova, gospoda dr. Costa in Dežman pa za pregledovalca stenografičnih zapisnikov. Za zapisnikarja je letos deželni odbor odločil koncipista g. Pfeiferja. — Prihodnja seja je v četrtek ob 10. uri; volili se bodo dotični odseki in dr. Razlag bode vtrjeval gori imenovana dva predloga.

— (*Iz seje deželnega odbora 2. novembra.*) Z ozirom na to, da že delj časa po sosednih deželah med ljudstvom kozja bolezen razsaja, je deželni odbor sklenil, naj se pripravite v tukajšnji bolnišnici 2 sobi za kozave bolnike, ker je podružnica norišnice na Poljanah prenapolnjena z norimi. — Ker se je sedanja cestna postava v mnogih obzirih pomanjkljiva skazala, bode deželni odbor sedanjemu deželnemu zboru predložil osnovo nove cestne postave. — Predložil se bode deželnemu zboru tudi načrt deželne postave v zadevah odgonstva (šuba). — O pobiranji pristojbine od zapuščin po $^1/_2$ in po 1 odstotku na korist normalnemu šolskemu zakladu bode deželni odbor predložil novo osnovano postavo deželnemu zboru v potrjenje, ker lanska ni bila potrjena od vlade. — Županstvu v Toplicah se je vsled vloge več občincev ukazalo, v 14 dneh storiti potrebne priprave za novo občinsko volitev. — Dopis deželnega poslanca gosp. Dragotina Rudeža, da se odpové poslanstvu v državni zbor, se je vzel na znanje.

— (*V poslednji seji odborovi družbe kmetijske*) pod predsedstvom barona Wurzbacha so med mnozimi druzimi rečmi bile rešene te-le: Na poročilo gospoda Kotnika iz Vrda, da glina njegove okolice je premehka za izdelovanje drenažnih ceví, se je po predlogu dr. J. Bleiweisa sklenilo, od ministerstva kmetijski družbi izročeno in za poskušnjo dano g. Kotniku zeló hvaljeno mašino izročiti gospodarju Andreju Netu na Kokrici, da skusi ž njo delati ceví; — po predlogu dr. Coste se je enoglasno sklenilo, da v zboru kmetijskem, ki ga ministerstvo skliče na Dunaj, zastopnik družbe kmetijske se zoperstavi osnovi „kmetijskega centralnega sveta“ na Dunaji, ker to bila bi centralistična naprava le na oviro posamnim deželam; — občini Kolovrat se dovoli 100 murbovih dreves; — na vprašanje deželnega odbora: ali bi hotela družba kmetijska djansko podpirati napredovalni nauk kmetijstva v ljudskih šolah, je bilo soglasno sklenjeno, da; — na poziv ministerstva kmetijstva, naj bi družba kmetijska poslala v zbor, ki bode na Dunaji za posvet vinorejskih zadev, je odbor sklenil, nagovoriti viteza Gutmansthala, da prevzame to poslanstvo, če pa on ne bi mogel, gosp. Rih. Dolenca; — gosp. P. Lasnik je položil račun o dražbi Sufolških prešičev, iz kterega se je razvidelo, da je družba imela stroškov 1108 gold. 80 kr., skupilo pa se je za 39 prodanih mrjascev in svinjic 742 gold. 50 kr.; — obširna obravnava je bila potem o različnih razdelkih državne subvencije, iz ktere se je razvidelo, da se naši gospodarji ne poprijemajo nekterih premij tako, kakor bi bilo želeti; — dr. Costa poroča o dopisu Vorarlberške družbe kmetijske, po kterem ona namerava peticijo do državnega zbora o premembi §. 22. postave za uravnanje zemljiškega davka; soglasno se sklene, da tudi naša družba pristopi tej peticiji; — gospodje: grajščak grof Leopold Lichtenberg, fajmošter Fr. Levičnik v Prežganji, Jan. Majtinger, oskrbnik grajščine Zatičinske in Goth. Hochmayer, c. kr. cenilni referent v Krškem, so bili za ude sprejeti. Konečno je bilo po predlogu predsednikovem soglasno sklenjeno, da se občni zbor družbe kmetijske odloži do končanega deželnega zbora, ker trije odborniki so tudi poslanci deželnega zbora, tedaj bi utegnilo se primeriti, da bi isti dan ne mogli biti na dveh mestih; poleg tega gredó ta mesec tudi gospodje Seunig, Lasnik in Solmajer na Štajarsko in Koroško juncev, telíc in ovác nakupovat, kar zarad gobčnice in parkeljnice v onih deželah dozdaj niso mogli.

— (*Banka Slovenija.*) Iz mesečnega izkaza, končanega 31. oktobra t. l., kterega objavlja ta zavod, povzamemo naslednje zanimive date: Do imenovanega dne se je namreč izdelalo 505 polic. Neposrednja zavarovanja so obsegala predmete za 905.895 gold. vrednosti, retrocedirana pa za 598.244 gold., vkup tedaj za 1 milijon in 504.139 gold. Čista premija iznaša 13.257 gld. 2 kr.. storno 161 gld. 16 kr., pozavarovanje 2975 gld. 16 kr. Prvi požar je zadel banko „Slovenijo“ dne 23. oktobra t. l. v Belem gradu, pogorela je namreč neka mala štacuna, dotična škoda iznaša 250 gold. —

Navedene številke govoré dovolj jasno o izvrstnem delovanji banke „Slovenije“, tedaj ni treba nikakega komentara.

— (*Društvo zdravnikov v Beligradu*) je g. dr. Jan. Bleiweisa izvolilo za dopisovalnega uda.

— (*Dramatično društvo*) napravi danes zvečer na čast deželnemu zboru gledališko predstavo.

— (*Žaloigra „Mlinar in njegova hči“*), ki jo je dramatično društvo v petek predstavljalo v deželnem gledališči, je napolnila vse prostorije čez in čez, — djansk dokaz, da dobro izbrane igre zmirom vabijo obilo občinstva v gledališče. Predstavljala pa se je igra tudi v vsem gladko in brez podtike. Posebno pohvaliti moramo gospodičino Jamnik-ovo, ktera je kakor vstvarjena za to rolo; tudi gosp. Kocelj je dobro delal „mlinarja“; hvalevredno so izvrševali gosp. Schmid in gosp. Nolli in pa gospodičina Podkrajšekova svoje veče naloge. Občinstvo je s živahnim ploskom kazalo svoje zadovoljstvo.

— (*Poslano.*) „Slov. Narod“ je napadel gosp. profesorja Lésarja kot tajnika „Matice slovenske“ v svojih listih št. 120. in 123., in sicer na podlagi neresničnih in izmišljenih djanj. Zarad tega je Matičin odbor v svoji seji od 31. oktobra t. l. po enoglasnem sklepu me pooblastil, da priobčim sledeče pojasnilo:

Da bi se bil gosp. profesor Lésar branil, vpisati nove ude slov. Matice v dnevnik Matice — ni res; temveč je on, akoravno se je že bil odpovedal tajništvu, vse nove ude vpisal in sicer ne samo v glavno knjigo Matice, temuč tudi v abecedno-imeniško knjigo za „Novice“ in za „Letopis“. Gosp. Lésar pa je navadno iz posebne prijaznosti do gosp. blagajnika dr. J. Zupanca tudi vpisoval vse doneske v blagajniško knjigo, kar je bila blagajnikova dolžnost po §. 30. opravilnega reda. Ko pa je prišlo na enkrat mnogo novih udov, prepisovanje v blagajniško knjigo pa ni nič druzega nego čisto mehanično delo, zato je gosp. Lésar prepustil gosp. blagajniku, da jih on vpiše. —

Isto tako ni res, da plačevanje 50 krajc. za vsako Matično diplomo je le nagrada za vpisovalca. Dr. L. Toman slavnega spomina je daroval Matici ploščo za diplome, tiske po tej plošči si mora Matica preskrbeti na svoje lastne stroške. Od omenjenih 50 krajc. pride toraj 30 kr. na stroške za diplomo in 20 kr. za pisalca. Natančni račun prof. Lésarja pa kaže, koliko je on pisalcem izplačal in da sebi ni prihranil ne krajcarja od tega denarja. (Glej „Letopis“ za 1871. leto prvi del št. 22., in zapisnik odborove seje od 31. oktobra 1872.)

V imenu in po naročilu Matičnega odbora:
Dr. E. H. Costa, predsednik.

— (*Poslano.*) Učitelj Lesjak, namesti da bi bil izpričal, da ni laž, kar mu je dr. Bleiweis javno očital v deželnem šolskem svetu, je namesti tega iz sebe dal v 249. listu „Tagblattovem“ tako plažo druzih rečí, da se je gnjusila celó nekterim njegovim pajdašem. Ako človeče, ki ima svoje mesto zahvaliti tistemu gospodu, kterega „Tagblatt“ zdaj z blatom ometuje, in bi vsak dan moral na kolenih ležati in Boga hvaliti, da tudi tak možek zna učitelj na pripravnici biti, ki misli, da je Rubens zavoljo prstov bil izvrsten slikar in List zavolj prstov izvrsten virtuos na glasoviru, morebiti misli, da se bode dr. Bleiweis ž njim ongavil, hudo se moti. „Le style c' est l' homme“ — je rekel Buffon; — v omenjenem listu „Tagblattovem“ si je Lesjak tedaj sam sebi zadostno kritiko pisal.

— (*„Brencelj“*) na Žabjeku se je pač moral čuditi, da so njegovega tovarša „Brenceljna“ zunaj Žabjeka uni teden zaprli; „Tagblatt“ pa sme na smeh staviti in v blato vleči osebe in oblastnije, in „Brenceljnu“ ostaja le ta tolažba: „ja, Bauer, das ist was anderes“.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Novo ministerstvo se še zmirom kuha in kuha, vendar še ni izkuhano. Nekteri ustavoverski časniki sicer zakrivajo ministersko krizo; al ne morejo je zakriti, zato, ker drugi njihovi tovarši nehoté kaj izbleknejo, kar je bolj potuhnjenim neljubo. Tako potrjuje „Deutsche Zeitg.“, da se sedanja sistema gotovo bode predrugačila in da Auerspergovo ministerstvo stojí na spodritih tleh; le nekteri sedanjih ministrov, kakor Lasser, ki je od Bacha počenši vsem sistemam služil, utegnejo zavetje najti v novem ministerstvu, ako se iz „centralno liberalnega“ trudla prelevijo v „konservativnega“. „Vaterl.“ se iz Pešta piše, da ogersko ministerstvo utegne za predsednika dobiti Sennyey-a, dunajsko pa Falkenhayn-a. Da Hohenwart pride še na krmilo, ni dvombe. Najhuji udarec od Najviše straní pa je dobil minister Glaser. Ravno tako pogumni kakor pošteni župnik iz Biedermansdorfa gosp. Scherner, ki je v neki brošurici odkril razuzdano življenje „starokatolika“ Antona Aloisa, je bil zato od njega tožen, od Dunajskih porotnikov „razžaljenja časti“ kriv spoznan in na 2 meseca v zapor obsojen. Cesar pa ga je kmalu potem ne prašaje ministra za njegovo mnenje, na veliko radost vsem poštenim ljudém pomilostil, in — pomilostivno pismo je Glaser podpisal. Strašansk hrup je nastal zarad tega v Izraelu in „N. fr. Presse“, ktero Glaser sam navdahuje, skače togote, da minister ni bil vprašan. „Politik“ pa dobro vpraša ministra: zakaj da svoje tanke ustavne vestí ni potolažil s tem, da bi bil pri tej priči ministerstvo pustil? Se ve da minister biti je dobro biti! — Iz vsega tedaj, kar se za koulisami godi, je očitno, da so dnevi sedanjega ministerstva šteti, vendar je verjetno, da ostane tako dolgo, da državni zbor proračun državnih stroškov in dohodkov za drugo leto dovrši. Tako dolgo bodemo še vživali sladčico nemškega ustavoverstva.

Ogersko. Iz Pesta 31. okt. — Danes je cesar kraljevinsko hrvaško deputacijo preprijazno sprejel. — 24. okt. sta bila biškup Strosmajer in zbora predsednik Mazuranić sama pri cesarju in mu razložila stanje na Hrvaškem. — Hrvaška spomenica o tem, kar zahtevajo Hrvati od Ogrov, se juter izročí ogerski deputaciji. — Kolera se širi; v Levovu jo je konec.

Srbija. Iz Beligrada. — Strašen ogenj 22. okt. je tukaj načinil neizmerno škodo.

Rusko. Iz Petrograda. — Meseca januarja pričakujejo kralja Grškega in kneza Srbskega tukaj.

Laško. — V zgornji Italiji so groznje povodnje. Samo okoli Mantove in Ferare stoji okoli 1000 štirjaških kilometrov pod vodó; škoda presega veliko milijonov goldinarjev; več tisoč rodovin je ob vse.

Popravek v zadnjem listu „Novic“: Na strani 355. pred besedami: Štejem si v dolžnost itd. je izostala cela vrsta, tako-le se glaseča:

Gosp. poslanec Črne je v 6. delegacijni seji govoril tako-le:

Žitna cena

v Ljubljani 2. novembra 1872.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 90. — banaške 7 fl. 10. — turšice 4 fl. —. — soršice 4 fl. 20. — rži 4 fl. 10. — ječmena 3 fl. 10. — prosa 3 fl. 20. — ajde 3 fl. 40 — ovsa 1 fl. 90. — Krompir 1 fl. 70.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedi v Ljubljani.